

zajednice uslijed ekonomske krize često postaju žrtvom centrifugalnih tendencija i konflikta na razini centar-periferija, pri čemu svaki pojedini republički entitet krivi onoga drugog za svoje probleme. Tu je pojavu slovenski ekonomist Jože Mencinger nazvao "jugoslavenskim sindromom", ali on se dogodio i u SSSR-u te se upravo sada događa i u EU-u, uslijed konflikta zemalja dužnika i vjerovnika. Posljedično, Primakov ističe važnost fleksibilnosti federalnih struktura te političkog liderstva, koji se moraju oduprijeti porastu nacionalizma i ksenofobije u vremenima dugotrajnih političkih i ekonomskih kriza, što je lekcija od iznimne važnosti za EU danas.

Zaključno, knjiga je prvorazredno svjedočanstvo važnog aktera europske i svjetske politike, ali i vrijedan izvor refleksije o trenutnoj dinamici međunarodnih odnosa i međunarodne političke ekonomije te ruskog pozicioniranja u svijetu. Mogućnosti ruske vanjske politike te strateško pozicioniranje Rusije u odnosu na druge svjetske sile te spram institucija svjetske vladavine na taj su način jasno povezani s unutrašnjim izazovima izgradnje građanskog društva, istinskog političkog pluralizma i konkurentnog gospodarstva te rješavanja gorućih izazova poput borbe protiv korupcije i demografskog problema. Knjiga se stoga preporučuje svim donositeljima odluka, analitičarima i kreatorima vanjske politike te širokoj akademskoj zajednici koja se bavi studijama vanjske politike i međunarodnih odnosa, tranzicijom socijalističkih gospodarstava te izgradnjom demokratskih institucija i vladavine prava.

*Saša Čvrljak
Institut za razvoj
i međunarodne odnose, Zagreb*

Prikaz

Ryszard Herbut i Walenty Baluk (ur.)
**Transformation of political systems
in post-Soviet space**

Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego,
Wrocław, 2010, 324 str.

Utjecaj Rusije u svijetu danas je puno manji nego što je nekada bio utjecaj SSSR-a. Unatoč tome njezina veličina te ekonomska i vojna moć i dalje je čine jednom od najzanimljivijih zemalja za politološku analizu. Interes za nju javio se mnogo prije raspada savezne države kojoj je pripadala, te je još u prošlom stoljeću na Zapadu razvijena zasebna disciplina za izučavanje SSSR-a i komunističkih zemalja nazvana kremlologija. Ostale postsovjetske zemlje danas ne privlače toliki interes kao ona, ali pojedini fenomeni koji se u njima javljaju svejedno ih čine natprosječno zanimljivima istraživačima i analitičarima. Neki od tih fenomena jesu: neuspjeh demokratizacije, nastanak različitih oblika novog autoritarizma, etnički sukobi, jačanje vjerskog fundamentalizma i dr. Iz tog zanimanja za postsovjetski prostor nastala je opsežna literatura različite kvalitete, pa je nedovoljno upućenom čitatelju često teško razlučiti koji su radovi kvalitetni, a koji nisu. Taj se problem javlja zbog toga što je potrebno raspoznati jesu li podaci u tim radovima točni, jesu li ispravno korištene teorije i koncepti koji se primjenjuju za taj prostor i, na kraju, koliko su točne analize koje iz toga proizlaze.

Knjiga *Transformation of political systems in post-Soviet space* zanimljiva je iz dvaju razloga. Prvo, napisali su je poljski politolozi, a ne analitičari koji pripadaju anglo-saksonskom svijetu, iz kojega dolazi većina suvremene literature o post-sovjetskom prostoru. Drugo, knjiga je napisana na engleskom jeziku, što znači da je dostupna međunarodnoj publici, dakle i hrvatskim čitateljima. Urednici su je podijelili na četiri glavna poglavlja u kojima autori prikazuju društveno-političku i kulturnu pozadinu promjena te institucionalnu pozadinu političke transformacije, evoluciju političkog društva i izabrane aspekte razvoja civilnog društva. Prikaz je uglavnom podijeljen na četiri post-sovjetske regije – Baltik, Istočnu Europu, Kavkaz i Srednju Aziju – kako bi se naglasila razlika među pojedinim skupinama zemalja. Prvo je poglavlje najkraće i u njemu se iznosi kratka povijest post-sovjetskih zemalja te njihov etnički i vjerski sastav. U drugom poglavlju opisuju se sustav vlasti, sudbena vlast te izbori. To je poglavlje opsežnije od prethodnoga, ali je opširno navođenje suhoparnih podataka u njemu ugušilo analizu odnosa među institucijama vlasti i analizu političkih procesa. U trećem poglavlju opisuje se evolucija političkih društava. Za autore to znači opisivanje stranaka i stranačkih sustava te nacionalnih gospodarstava. Dio koji se odnosi na stranke i stranačke sustave gotovo je jednako suhoparan kao i prethodno poglavlje, dok je dio o gospodarstvu zanimljiviji jer sadrži opsežniju analizu od one koja se odnosi na političke institucije i u njemu autori manje navode statističke podatke, a više se orijentiraju na opis i analizu. U posljednjem poglavlju

analiziraju se postsovjetska civilna društva. Autori u njemu opisuju stanje medija i zaštitu ljudskih prava. Zajedno s dijelom o gospodarstvu u prethodnom poglavlju, ovo poglavlje knjige može se ocijeniti najuspjelijim.

Nakon što se pročita, može se zaključiti da ovo djelo ima podosta nedostataka. Knjiga u pojedinim dijelovima vrvi podacima koji se tiču političkih aktera te ustavnih i zakonskih rješenja u postsovjetskim zemljama, ali je pritom analiza političkih procesa nerazmjerno malo zastupljena u odnosu na količinu podataka. Tako su, primjerice, za svaku pojedinu zemlju nabrojene sve njezine važnije političke stranke i njihovi izborni rezultati, ali nema iscrpne analize o tome što je utjecalo na izborni uspjeh tih stranaka te kako su ostali politički podsustavi utjecali na stranke i stranački sustav. Opširno se nabrajaju i drugi manje-više suhoparni podaci o ustavnim i zakonskim rješenjima kojima su kreirani novi politički sustavi i neke njihove institucije. Neki podaci pritom su netočni ili barem upitni, poput pokušaja autora da objasni razlike između tipova sustava vlasti (2. pogl.) ili tvrdnje da je “izborni sustav nesumnjivo središnji dio pravnog sustava” (str. 115). Dodatni problem koji utječe na kvalitetu knjige jest da je na oko svega 260 stranica obuhvaćeno svih 15 zemalja nastalih raspadom SSSR-a. To onemogućava da se dubinski analizira toliki broj slučajeva i da se izvedu valjani zaključci. Možda veća količina teksta nije ni bila namjera autora, međutim posljedica je toga nedovoljna uvjerljivost onoga što se opisuje.

No najveći je nedostatak knjige to što njezin naslov u velikoj mjeri ne odgovara

sadržaju. Nakon što pročita knjigu, čitatelj bi trebao znati na koji su način transformirani politički sustavi postsovjetskih zemalja, međutim to ne saznaje. Kvaliteta pojedinih poglavlja nejednaka je, pa će tek u drugoj polovici knjige biti jasnije kako je transformirana ekonomija i kakvo je stanje medija i ljudskih prava u odnosu na komunističko razdoblje, dok prvi dio knjige, koji se odnosi na političke institucije i procese, ne nudi jasnu sliku o tome. Čitateljevo znanje zbog toga ostaje oskudno jer će tek rijetki uspjeti zapamtiti sve navedene stranke ili sve ustavne ovlasti institucija državne vlasti, ali kakvu će korist imati od toga ako ne znaju kako je izvedena sustavska transformacija niti što autori misle o tome. Zbog svega toga knjiga nije pogodna ni za ispitnu literaturu na sveučilišnim studijima političke znanosti. Ipak, konačna ocjena ovisi i o interesima svakog čitatelja, pa ako ga više zanimaju puki podaci o institucijama ili ga isključivo zanimaju ekonomija i ljudska prava i mediji, knjigu može smatrati donekle uspješnom. Ako pak želi saznati nešto više o političkim procesima i procesima transformacije, to će mu biti uskraćeno.

*Davor Boban
Fakultet političkih znanosti,
Sveučilište u Zagrebu*

Prikaz

Taryn Shepperd
Sino-US Relations and the Role of Emotion in State Action. Understanding Post-Cold War Interactions

Palgrave Macmillan, New York, 2013, 216 str.

Ova knjiga obuhvaća tri studije slučaja o kriznim zbivanjima u odnosima između SAD-a i Kine nakon završetka Hladnoga rata. Prvi obrađeni slučaj je kriza oko Tajvana 1995.-1996. godine, drugi je bombardiranje kineskog veleposlanstva u Beogradu 1999. godine, a treći je incident s američkim špijunskim zrakoplovom EP-3 2001. godine. Sva tri događaja izazvala su naglo zaoštavanje odnosa između dviju zemalja koje je prijetilo trajnom konfrontacijom i odstupanjem od politike međusobnog uvažavanja i suradnje koja je bila definirana nizom bilateralnih akata. Autorica pokušava utvrditi kako je došlo do erupcije krize u svakom od navedenih slučajeva i kako su sukobljene strane pronašle mirno rješenje. Dinamiku tih zbivanja ne mogu objasniti neoutilitarističke ideologije, kako ona naziva realizam i liberalizam, jer polaze od postavke da su državni interesi unaprijed definirani i izvana zadani. Tome nasuprot, ona inzistira na tezi da je identitet "središnji za razumijevanje strukture međunarodnog okoliša i interesa njegovih igrača" (30). Time je svoj pristup odredila kao konstruktivistički. Pritom je naglasila da se ona, za razliku od konvencionalnog